

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: LAKITS VENDEL.

Laptulajdonos:	Kiadó:
„Népnevelők Budapesti Egyesülete.”	MÉHNER VILMOS. Budapest, IV. ker. Papnövelde-utca 8.
Megjelenik e lap minden szombaton.	A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz: Budapest, VI. ker., Érsek-utca 4. sz. előfizetési pénzek, reklamatiók és hirdetések a kiadóhoz: IV. ker. Papnövelde-utca 8. sz. küldendők.
Előfizetési ára.	
Egész évre . . . . . 4 frt.	
Fel évre . . . . . 2 frt.	
Negyed évre . . . . . 1 frt.	
Pályázatok és egyéb hirdetések petit soronként 10 krral számítottak. — Kéziratok nem küldetnek vissza. —	

Felhívás a hazai tanító-egyesületek- és testületekhez.

Mélyen tisztelt Kartársak!

Közel egy évtized telt el immár, hogy a III-ik egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottsága, melynek feladataul tűzetett ki többek közt a IV-ik egyetemes tanító-gyűlés egybehívása is, nagyobb tevékenységet nem fejtett ki. Fájdalommal bár, de kötelességünkhöz híven meghajoltunk a magyarországi tanító-egyesületek többségének nyilatkozata előtt, mely nyilatkozat 1882-ben az Eötvös-alappal együtt a tanítók közös ügyeit bizalommal tette le az orsz. képviselői tanító-gyűlés kezébe.

Sajnos, hogy a közoktatásügyi kormány ismételve hangsúlyozott ígérete daczára éppen az Eötvös-alapot átvevő tanító-gyűlés volt az utolsó országos gyűlés s azóta — ma már hatodik éve — a tanítók közös ügyeinek előmozdítása csakis irodalmi úton történhetett némileg, s a társadalmi kapcsolatot kizárólag közös önszegélyező egyesületeink alkotják.

A magyar tanítóság évről-évre jobban érzi a szétszaggatott erők tehetetlen s eredménytelen küzdelmének átkát. Felekezeti és nyelv már is hatalmas válaszfalakat kezdenek vonni az egykor a közügyekért lelkesedésben önmagát egynek érzett tanító-világban, hajdan virágzó egyesületeink pangásnak indultak s a régi nemzedék szellemi harcához szokott tagjai új sarjzat látnak felnőni maguk mellett, mely új nemzedék többsége előtt az anyagi érdekeken kívül alig van oly tanítói közérdek, mely szívét megdobbantana s akarata erejét tevékenységre készítelné. S most még borúsabbnak is tűnik fel a jövő, mint valaha, mert tudjuk, sajnosan tudjuk, hogy Eötvösünk költői lelkesedése többé nem támad fel, hogy a röpke szó a szadovai győzörről már vesztí hatását, s látjuk, hogy 25,000 főből álló tekintélyes testület ma felét sem képes megalkotni saját társadalmi

osztálya érdekében annak, a mit másfél évtizeddel ezelőtt a számra gyengébb, de eszményi lelkesedésben gazdagabb régi tanítói kar alkotott.

Több magyar tanító-egyesület hívott fel minket az utóbbi időben, hogy a jelzett s jobbainktól általában érzett bajnak ellensúlyozásául emeljük fel a nálunk letett zászlót. Nem habozunk. Az országos képviselői tanító-gyűlés működő bizottság hátrahagyása nélkül mult ki, maga az Eötvös-alap osztó-bizottsága is jogilag nem, csak jobb hiányában megtűretve működik: a magyarországi tanítók egyetemes akaratának letéteményezői jogilag e perczen csak a mi bizottságunk s hűtlen sáfár lenne ez a bizottság, ha a közérzet által sugalt felhívást meg nem hallgatná, s visszariadna az akadályok előtt, melyek a magyar tanítói kar együttes s hatalmas felszólalásának jelenleg útjában állanak.

Kötelességünket teljesítve, de egyuttal bizalommal hívjuk fel ennélfogva a magyarországi tanító-egyesületeket, illetőleg testületeket, hogy a magyar tanítók közügyeinek megbeszélése végett f. 1889. évi Szent-István napján, augusztus hó 20-án, — a „Nép-elők Lapja”-ban, valamint a többi hazai szak- és napilapokban — annak idején közzétéendő helyen s időben Budapesten tartandó nagy-gyűlésünkön küldötteik által magukat képviseltetni sziveskedjenek.

A jelzett tanító-gyűlés főtárgyai lesznek:

1. Az osztatlan népiskola tanterve és tankönyvei.
2. Az orsz. tanítói nyugdíj-törvény revíziója.
3. A IV-ik egyetemes tanító-gyűlés és a tanító-egyletek országos szövetsége eszméjének megbeszélése.
4. Az esetleg elhatározandó egyetemes tanító-gyűlés tárgysorozatának megállapítása.
5. Az Eötvös-alap ügye.
6. Egyes. halasztást nem tűrő reformeszmék megvitatása s azok megvalósítása érdekében a szükséges lépések megtétele.

Óhajtandó, már csak a gyűlés sikere érdekében is, hogy e nagygyűlésen minél több tanító-egylet, illetőleg testület vegyen részt. Ennélfogva felkérjük Önöket, szeretett Ügytársak, hogy abban az esetben, ha küldötteik személyesen nem jelenhetnének meg, az egyesület véleményeit a kitűzött tárgyakról írásban, vagy budapesti meghatalmazottjaik által f. é. július hó 15-ig akár Lakits Vendel elnökhöz, (lak. Budapest, VI. ker. Érsek-utca 4. sz.), akár pedig Somlyay József titkárhoz, (lak. Budapest. I. ker. Alkotás-utca 19. sz.) beküldeni sziveskedjenek. Ide küldendők egyébiránt a megbízó levelek, valamint a gyűlés tárgyaiul netán felvételni kívánt újabb indítványok is.

A III. egyet. tanítógyűlés határozata értelmében joga van minden hazai tanító-egyesületnek, illetőleg testületnek (a fővárosiak kivételével) e nagy-gyűlésünkre minden tíz tag után egy képviselőt küldeni; sőt joga van e nagy-gyűlésünkön bármely tényleg alkalmazásban levő tanítónak, tanárnak, illetőleg tanítónőnek is megjelenni. Ilyenek azonban, mint nem megbízottak, csak tanácskozási joggal bírnak a gyűlésen.

Tisztelettel kérjük a tanító-egyesületeket, illetőleg testületeket, hogy a mennyiben fővárosi ügytársak által képviseltetnék magukat, képviselőiket azon fővárosi tanítók sorából válasszák, kik a végrehajtó-bizottság

közp. választmányának nem tagjai. Képviseletés tekintetében a végrehajtó-bizottság elnöke vagy titkára mindenkor szíves készséggel nyújt felvilágosítást a hozzáforduló egyesületeknek.

Tisztelettel hozzuk egyuttal tudomására üggyársainknak, hogy bizottságunk a vidéki vendégek elszállásolásáról lehetőleg gondoskodni fog.

Maradtunk kartársi üdvözléssel

Budapesten, 1889. márczius 23.

A III. egyetemes tanító-gyűlés végrehajtó-bizottsága nevében:

Lakits Vendel,
elnök.

Somlyay József,
titkár.

Van-e valami keresni valójok a katolikus tanítóknak az egyetemes tanító-gyűlésen?

A IV. egyetemes tanító-gyűlés megtartása érdekében megindított üdvös mozgalom az életképesség két oly fő ismertető jelét viseli magán, mely által a jogot az egyet. tanító-gyűlés megtarthatására tagadhatatlanul kívánja.

A mozgalom ereje ugyanis az általa ébresztett nagy hatásból itélve:

1. Intenzív, mert erősen érinti a lelket; 2. extenzív, mert az ország 25 ezer tanítóját mint villámfolyam egyszerre kapta meg, s felrázta indolenciájából, melynek lomhasága oly nagy mértékű volt már rajtunk az utóbbi évtizedben, hogy a „Virasztók” aggódni kezdtek a nagy beteg fölött.

Azonban, hál' Istennek, s elismerés azon buzgó lelkeknek, kik ezt eszközölték: fölébredtünk!

Zsibbadt tagjainkat az élet duzzadó ereje kezdi ismét feszíteni; járnai kezdünk ismét.

Járván pedig: haladni is akarunk. Czélunk is van, mely felé — s ha elértük, mely által haladni akarunk.

Ott a IV. egyet. tanító-gyűlés.

Szíve mélyén fakadt lelkesültséggel üdvözli ezt minden tanító; táplálja a reményt mindenik, hogy még az idén megtartható leszen. *)

Nagy napok lesznek azok az augusztusi napok — így szövi rólok álmait ki-ki —, hiszen egy ország tanítóóságának színe-java jelenik meg ott. önként, szíve által küldetve oda, hol a közös érdek — hacsak arra a néhány napra is — ledönt minden válaszfalat tanító és tanító között; nem nézi egyik a másikban a katolikus, az ultramontánt, a protestánt, a liberálist: hanem úgy nyújtanak egymásnak kartársi jobbot, mint tanítók, a kik azért sereglettek össze országos gyűlésre, hogy ott az általános tanügyi s az általános tanítói helyzet immáron halaszthatatlan kérdéseit megoldják, vagy

*) Az idén már bajosan, mivel a végrehajtó-bizottság közp. választmánya ez évben csak végrehajtó-bizottsági nagy-gyűlést kíván tartani.

legalább megoldani iparkodjanak, nehogy valamikor az ország tanítósgát érhesse a szörnyű vád, hogy kitért kötelessége elől.

Ime, nem tér ki; ismeri, teljesíti nagy kötelmeit, s ő a maga részéről méltóképen iparkodik is azoknak megfelelni, tartozván ezzel hivatásának, önmagának, nemzetének és korának.

És majd így, a megtett kötelesség öntudatának fölemelő érzelmével kebelében, joggal várhatja, hogy az intéző körök — méltányolva a magyar tanítósg lelkes és komoly tevékenységét — irántok —, anyagi és morális ügyeik — s a népoktatásügy iránt, valahára kötelességeknek teljes tudatára ébredjenek, nehogy ama keserű és véghetetlen szomorú meggyőződésre engedjék jutni az ország tanítóit, hogy a magyar népiskolai tanügy és a néptanítók érdekeit őrajtok kívül ki sem hordja igazán szívéen, és ha ők meg nem felelnének naponkint kötelességeknek — egy áldatlan tanítási tervezet s még áldatlanabb felügyeleti rendszer, primitív iskoláztatási viszonyok, hiányos sőt kezdetleges felszerelés, kínos anyagi —, sokszor még kinosabb morális helyzet mellett — akkor ez ország népiskolai tanügye csak papiroson volna tanügy, s nem állana másból, mint tantfelügyelői jelentések és rubrikás kimutatások tömegéből.

Ime, ilyen képet mutat hatásaiban és vonatkozásaiban a IV. egyet. tanító-gyűlés minden nemesebb tanítói lélek előtt.

Ebben a kérdésben kell, hogy egyetértsen az ország teljes tanítói kara.

Az egyetemes tanító-gyűlés egyforma mértékben szükséges minden rendű és rangú tanítóra nézve: s így úgy a kat. tanítóknak, mint a különböző vallásfelekezettek tanítóinak jelen kell azon lennie!

Nem vallási, egyházi, felekezeti vagy a liberalismus körébe vágó kérdések vita helye lesz ez a gyűlés, hanem nagyszabású alkalom arra nézve, hogy az általános népoktatásügy s az általános tanítói helyzet tanítói (és nem vallási, egyházi, felekezeti vagy liberális) szempontból tétessék vita tárgyává, s hozassanak általános elvi határozatok, melyek, érvényesülvén, az általános népoktatásügy s a néptanítók bajain hivatvák segíteni.

Már pedig ily általános érdekű ügyekben, bajokban, jog szerint és sikert eredményezve, csakis egyet. tanító-gyűlés hozhat érvényes határozatokat.

Ugyanazért az ily gyűlésen megjelenni, illetőleg azt szível-lélekkel támogatni, mindekinek, kit hivatása a tanítói magasztos névvel tisztelt meg, kötelessége.

Érzem, tudom, hogy tanító e kérdésben másképp nem gondolkoznak!

Katolikus tanítótársaim! e szerény sorokban egy katolikus tanító szól hozzátok (a ki eddigi rövid és igénytelen nyilvános működésével annyit mindenesetre bebizonyított, hogy üres frázisok, légvár-alkotások után nem tud és nem fog futkosni) s kérve kér, buzdít benneteket, hogy anyagi és erkölcsi lételünk harczmezejéről: a IV. egyet. tanító-gyűlésről ti se maradjatok el, sőt minél számosabban

jőjjetek el arra, hogy ott a haza összes katolikus tanítóinak képét méltóképen viselhesük. Tudom, hogy lelketekben érint ez igénytelen tollból eredt, de tiszta és szent szándékú fölhívás, s aggódva tekintetek hol erre, hol a Népiskolai Tanügyre. — hivatalos közlönyünkre, — melynek f. évi 10 és 11-ik számában megjött már Kompassz „Tájékoztója.“ Eddig érve, őszintén be kell vallanom valamit, mit eddig elhallgattam, pedig miatta erős tusa vívódott lelkemben. Én ugyanis, tekintve főleg azt, hogy katolikus tanító vagyok; tekintve azt is, hogy szerencsés vagyok a „Népiskolai Tanügy“ egyik igen igénytelen munkatársa lehetni; végül, leginkább tekintve azt, hogy én a katolikus felfogást, ahhoz elvi és egyéb szempontokból is közvetlen közel állván, nem támadni, de védeni tartottam, és tartom ma is, tartom ezután is, kötelességemnek: mondom, tekintve mindezeket, hosszas lelki tusa után fogtam e cikk megírásához, melynek oly czélzattal, oly gondolattal való megítélése ellen, hogy ez a katolikus tanügyi érdekekkel szemben támadás akarna lenni: előre és határozottan és bárkivel szemben tiltakozom!

Egyéni meggyőződésem ez, mely, elismerem, lehet téves hibás: de mindenek felett tiszta szándékú.

Nem tudok, nem bírok más meggyőződésre jutni a szőnyegen lévő roppant fontosságú kérdéssel szemben; s lehetetlennek tartom, hogy csak magam lennék így a katolikus tanítók között, sőt állítom, hogy kell, miszerint ezren és ezren gondolkozzanak így; állítom, mert az a sok ezer és ezer mind tanító.

Nem tudván pedig más meggyőződésre jutni, erkölcsi kötelességemmé vált egyenesen, őszintén nyilatkoznom, sőt ellenvéleményt nyilvánítanom; mit ha nem teszek, talán sokkal jobb lett volna nézve; ámde ez esetben magam előtt vesztettem volna el önbecsülésemet, a tanítói lélekvilág sine qua nonját; de főleg azért vált kötelességemmé a nyilatkozás, hogy azon ezer meg ezer katolikus kartárs, kinek lelkében az enyémhez hasonló tusa keletkezett, láthassa és követhesse az én igénytelen személyem példáját, a ki az alábbiakban ismertetendő módozatot igen alkalmasnak találom arra nézve, hogy a „Népiskolai Tanügy“ Kompasszával is egy irányban haladhassunk, (föltéve, hogy a „Népiskolai Tanügy“ ez általa proklamált elvet oly föltétlenül és oly mereven nem fogja alkalmazni a katolikus tanítóknak az egyetemes tanító-gyűlésen leendő megjelenése ellen) meg az egyetemes tanítói-gyűléssel szemben támadt kötelességünknek is eleget tehecsünk. A „Népiskolai Tanügy“ ugyanis azt mondotta ki már többször említett „Tájékoztó“ czímű cikkében (l. f. évi 11-ik számát,) hogy: „Nincs nekünk (katolikus tanítóknak) ott (az egyetemes tanító-gyűlésen), ő közöttük, semmi keresni valónk, mint ezt már az utóbbi két évtized tapasztalásai is megmutatták.“

Megokolja pedig e kijelentését a következőkkel: „Azok a válaszfalak, melyeket liberálisaink oly nagy hangan szeretnek emlegetni, és pedig természetesen, oly értelemben, mintha azokat az egyház, a papság állította volna fel, — igenis „mesterségesen és rossz szándékkal“ emeltettek, de nem mi általunk, hanem a liberálisok és szülői által, kik ezt a szegény emberi észát állították az isteni kinyilatkoztatás helyébe. És ezek a válaszfalak a liberálisok és hasonló irányú társaik „erélyes“ továbbmunkálásuk

által oly kínai falakká vastagodtak most már, hogy előlünk, igazi katolikus tanítók elől, teljesen elzárják a liberális világot.*

S kimondja továbbá — a bíboros Hergenröther-ből vett hosszas és igen tanulságos vallásböleseleti idézet után, — hogy az idézet tájékozást nyújtván legszentebb katolikus ügyeink felől, abból, meg a multat illető egyéb tanulmányokból s a jelent tapasztalásból ismerő egyéb elmélkedésekből — a következményt az egyetemes tanító-gyűlésre, ill. az abban való résztvevésre nézve, minden igazi katolikus tanító levonhatja s mindenik egyformán fogja levonni, hacsak meg nem rontotta a modern, az egyház ellenes felfogás, ez a „rebellis tanítói szellem“, mint a „Népnev. Lapjában (7. sz.) egy liberális tanító éppen a hetvenes éveknek, tehát az egyetemes tanító-gyűléseknek, szellemét nevezi.“ Mi előtt a fentiekkel szemben a magam szerény nézetének kifejezést adni bátorkodnám, kijelentem, hogy én tartom és vallom magam „igazi katolikus tanítónak.“

Száva János,
r. kath. tanító.

Néhány szó a legújabb mozgalomhoz.

A „Népnevelők Lapja“ az utóbbi időben a tanítók hivatalos és társadalmi helyzetét több érdekes cikkben ismertette. Érdekesekek voltak e közlemények; mindegyik egy-egy eszmét igyekezett megvilágítani s a tanítók lelkesedését az iránt felkelteni. Valamennyi cikkiró azzal végezte felhívását, fejtegetését, lelkesítő szavait, hogy a folyó év augusztus havában Budapesten országos egyetemes tanító-gyűlés tartassék.

Én, mint az országos tanítókar egyik tagja, szintén sokszor és sokáig gondolkoztam az olvasottakon s összehasonlítottam a cikkekben felhozottakat a mindennapi élet tapasztalataival, a tényekkel, melyek napról-napra szemünk előtt vannak, a melyek félremagyarázhatatlanul ítélnék s elég anyagot nyújtanak ahhoz, hogy mi azokat kiindulási pontul elfogadva, megállapítsuk a hivatalos és társadalmi helyzetünk javítására vonatkozó tervet.

Mit mondanak a mindennapi tapasztalatok? Azt — mit e lap is többször elmondott, — hogy a tanügy fejlesztésére alakult tanító-egyesületekben nincs élet, hogy jelen állapotukban létök van megtámadva, mert nem dolgoznak még csak elegendő sikerrel sem azért, a miért létesítették.

Minden hibánál találunk enyhítő körülményt, és épen azért az egyesületi élet pangásának e nagy hibának indokolásánál is fognak sokan enyhítő körülményeket találni.

Feltétlenül tehát a tanítókat elítélnünk nem szabad. Én sem teszem; nem azért, mert magam is tagja vagyok a tanítókarnak, hanem, mert tényleg sok olyan okot, lehet felhozni, a mely a hanyatlást indokolja s a melyek okozata más nem is lehetett.

Egy dolog van azonban, melyet nézetem szerint enyhíteni alig lehet, s ez nem más, mint azon körülmény, hogy azon sok buzgó és nemes törekvésű tanító, kik 6—8 évvel ezelőtt mint tanítótársaik vezérei egy-egy egyesület élén állottak, visszavonultak s elhallgattak. Helyöket mások

foglalták el, kik sem szellemi képzettség, sem kitartás és tapintat tekintetében nem rendelkeztek egy egyesület vezetéséhez szükséges tulajdonságokkal. A komoly és lelkes munka helyét a szereplési viselkedés (tisztelet a kivételeknek) a lárma stb. stb. foglalta el. Természetes a jobbakkal ilyen szellemtől irtóztak, visszavonultak s figyelő állást foglaltak el.

Ezen viszonyok között is mindig volt minden egyesületnek 1—2 tagja, ki tekintet nélkül arra, hogy az egyesület viszonyai hogyan változtak, hangyaszorgalommal dolgozott; felolvasást, értekezést tartott; lelkesített, terjesztette az eszmét, azaz a missionárius szerepét vitte.

Hogy a jobbak nem indokolatlanul vonultak vissza, hogy nem kicsinyes dolgok miatt mondták le vezetői tisztükről, arról meg vagyok győződve: de még sem tudom helyeselni. Minél szebb és nagyobb az eszme, melynek keresztülvitelére vállalkozunk, annál nehezebb munkára, kínos szenvedésre, sőt néha arra is elő kell készülnie lennünk, hogy az általunk olyan hőn ápoltt ügyet kiméretlen kezek szemünk előtt ölik meg egy időre. Kitartással párosult tapintat vezet célhoz!

Ugyanazért álljanak elő nemcsak a fővárosban, hanem hazánk minden részében a tapasztalatokban megőszült vezetők a tanítóknak s vegyék kezükbe a régi zászlót, mert egyedül ők fogják a fel-feldobott eszmék megtestesítéséhez vezető úton vidékük tanítóságát tapintattal vezethetni.

Szép a lelkesedés, e nélkül az élet — a mi életünk — nagyon is szomorú lenne. Vigyázzunk azonban, hogy munkánk eredménye gazdag termés s ne vihar okozta pusztulás legyen. A magam részéről is üdvözlöm az eszmét, az egyetemes tanító-gyűlésre vonatkozó javaslatokat. Midőn e hon tanítókara sorsának javítására törekszik, kötelességét teljesíti. Csak azon nemzet tanügye virágozhatik fel, melynek tanítói legalább is türethetőnek nevezhető helyzetben vannak. Szigorú mértékkel mérjük a tanító életét; sokat kívánunk tőle úgy az iskolai, mint a társadalmi életet illetőleg, úgy akkor adjuk meg azon feltételeket is, a melyek mellett várakozásunknak megfelelőhessen.

Keleti.

Társadalom és iskola.

Arra, hogy egy embernek, néposztálynak s még inkább egy egész nemzetnek világító szövétnekül szolgáló jelleme kidomborodjék, hosszú idő kell. Rohamos hanyatlást, szinte pillanatnyi elbukást a nemzetek életében sokkal gyakrabban tüntet fel a történelem, semmint gyors emelkedést, könnyen szerzett szellemi suprematiát. Az úgy nevezett „arany-időszakok” nem gombafejlődésű pályatutás eredményei. Mert miként a vízbe dobott kő csak azzal a megcsodált fokozatossággal szűri meg folyton nagyobbodó köreit, úgy a társadalom kijegecedett jelleme is lassan gyűlő kis okok egymásra halmazott nagy következményeiből csak fokonkiut fejlődik ki.

Igy vagyunk a mai magyar társadalommal is.

A hazánk mai lakosságának anyagi és szellemi életnyilatkozatai alkotta mai társadalom eredete a jobbágyság felszabadításához s még

inkább a hatvanhetes alkotmány-alakuláshoz vihető vissza. Itt áll kereszt-fája a nemzet műveltebb elemét addig egyedül alkotó, de kifáradt nemességnek; itt ring szellemi bölcsője az addig szinte emberszámba sem vett plebsnek. Bárcsak elmondhatnók, hogy itt kezdődik egyszersmint a nemzettest eme eddig pihent atomjainak szellemi élete is. Mert a századok mulasztásait helyreépítőlni hivatott nemesi osztály az újrászületett időszakban nem tudott szellemi intelligenciával befolyjni sem a maga, sem a felszabadított jobbágyság értelmi és erkölcsi képzésére, holott e dicső munka letéteményeseit bennök remélte a régi társadalmi állapotok megváltoztatásán munkálkodott lánglelkű kis sereg. Viszont így történt, hogy ez újabb mulasztás következményeként az eke szarva után haladó nemzettest még ma sem szabadulhatott fel teljesen a lenyűgöző tudatlanság békőiből, miként arról egy kis, a hazánk különböző vidékein tett néprajzi séta mindenkit meggyőzhet. Mert habár az iskoláztatás általánosítása a föld népét nem kis mértékben gyámolította elmaradottságában: az élet nagy iskolája nem sok kulturális haszonnal kínálkozott számára. A két elem közül tehát, úgy a mint állt, az egyik már, a másik még nem vesz részt a nagy társadalmi harcban.

Kié tehát a szellemi hatalom a mai társadalomban? Egy azóta keletkezett, egy az azelőtti idők politikai hullámtorlódásai közt ki nem alakulhatott néposztályé, a középosztályé. Ez a nagyobb városokban kedvező fejlődési talajt talált középosztály az, mely az új idők szak teremtette művelődési eszközöket leginkább tudta a maga részére felhasználni, melyen az új alapra helyezkedett iskola hatása leginkább meglátszik.

A midőn már most azt halljuk hangoztatni, hogy az ekként megalakult mai magyar társadalom életében nem találjuk meg azt a kiforrottságot, azt a helyes úton járó határozott irányzatot, mely Európa művelt nyugatának minden nagy-nemzeténél fellelhető; midőn azt tapasztaljuk, hogy ebben a társadalomban még az egy azon gyökérből nőtt azonos elem sem található élet erős törzsszé összefűződve: úgy e tapogatózó irányzatot az elmondottak értelme szerint nem kis részben a mai magyar társadalom aránylag fiatal életében kell keresnünk.

A fejlődésnek jeleztük megakaszthatlan menete ugyanis a nemzettestnek ezen új orgánumát nem engedte a szervezkedtség egy azon fokára emelkedni. Egy szerencsésebb fele, melyet haladottabb értelmi előkészültségben találtak az új aera áramlatai, a mai úgynevezett értelmi arisztokrátiát alkotta meg. Ezek ülnek a bírói székekben, a törvénykezési termekben, a hivatalok irodáiban: ezek enyhítik a szenvedő emberiség testi fogyatkozásait; közülük kerültek ki az ember erkölcsi és értelmi jobbik felének dajkái: a tanítók, és tanárok. A köztudalom közibük sorozza a vagyonsága mellett értelmes iparost is.

Az új osztálylány alakuló anyagnak egy másik kevésbé szerencsés fele, korlátoltabb szellemi és anyagi határok közt, városaink iparos és kereskedő elemévé nőtte ki magát.

Ennek a közös törzsnak két különböző hajtása, mely ikertestvérséget azonban a világosságban növekedett ág nem igen akarja elismerni, mostanság harcot ví egymással. S ha a fejlesztve termékenyítő levegőtől eddig inkább elzárt iparos-osztály az anyagiak mellé szellemében is megnyeri az őt megillető részt, akkor félendő, hogy hazánk utolsó századue-

gyedének társadalmi fejlődését mérő experimentum számba kell venni, látva azt, hogy miként férgesedik az él épen egészséges virágokból fejlett gyümölcsseiben. Mert társadalmunknak a nagy osztály-átalakulást követett idők által mindenképen protegált értelmi fele tényleg nagy betegségben szenved. Nincs nála egyensúlyban az értelem fejlődésével az erkölcsi tudat, a morális szilárdság. Hiányzik tagjaiban az az aethikai alap, melyből az elfoglalt álláshoz hivatásszeretet, a hivatáshoz törhetlen ügybuzgalmat, lelkiismeretességet és lankadatlan munkaszeretetet merithetnének. Nincs meg benne az a államiságunknak is szilárd alapját képező előretörő nemes emberi ösztön, hogy a pillanatnyi élvezetekről való lemondani tudással anyagi existenciáját hovatovább biztosítani igyekezzenek. Hanem lakozik benne jó adag hóbort, hivalkodás és önzés az emberi méltóságok és jogok ferde magyarázatából folyólag; lakozik benne lelkületét szinültig megtöltő szolgálai hajlongás, nem ritkán olcsón megvásárolható becsületérzés a minden áron való boldogulás servilizmusában; majd mikor a sorsnak elmaradhatlan megtorlása bekövetkezik, belé száll a megalégedetlenség, elkeseredett bizalmatlanság, gyámoltalan elcsüggedés és a fegyver sötét üregében lakó vérgétségbeesés ördöge, — ha ugyan már előbb létezhetlenné nem tette magát a becsület, név, vagyon, elfoglalt állás tekintetéből. De azért az utolsóig nemesnek, erkölcsösnek, vallásosnak, erényesnek, becsületesnek látszani! — ezt a szemfényvesztési tragoédiát az utolsó felvonásig eljátszszák az élet színpadán. Szomorú symptómái a nemzet kiváltságolt osztályán erőt vett betegségnek, annak az osztályának, melyről szigorú, talán nem is elfogult erkölcsbírák azt állítják, hogy immár társadalmunknak legmegromlottabb osztályát képezi, mert tagjai a lélek erkölcsi törvényeinek a segítségül megszerzett értelemmel történő tudatos kijátszásában versengenek egymással.

Ennek a nemzet életében az ütőereket képviselő társadalmi elemnek nemesbítése, jobban mondva megmentése napjaink egyik égető szüksége.

De hogy mi vitte és mi ragadja e műveltnek nevezendő társadalmat a sülyedő lejtőre? annak bár szintén történelmi okai vannak, mindazáltal az iskolát is felelőssé lehet tenni e szégyenletes állapotért.

Bizonyára nem kis mértékben közreműködött erre az a felszabadított szellemi szabadság, mit mutatóba negyvennyolczban kapott a nemzet, de mely igazi pünkösdi ajándékol hatvannyolczban öntetett ki rá. A fenséges jogokkal élni nem tudás szabadosságát eredményezett az ész, a szív, az erkölcs világában. Midőn az elnyomatás lidérczétől megszabadult a nemzet s különösen annak gondolkodó része, a bölcs mérséklet híján teli tüdővel mohón szitta be a reform mozgalmak annyi idegenszerű, egymással ellentétes intézményeit. Az elmaradottságból lázas tevékenységgel kibontakozni óhajtó társadalomnak helyes fejlődési irányzata úgy veszett el, mint sok baba közt a gyermek. Az iskolából a társadalomba lépő új szabású nemedék pedig annál könnyebben besodortatott e felszíni áramlatba, mivel ugyanily kísérletezést tüntet fel a tanügynek, az iskolának fejlődése is.

(Vége következik.)

Kriek Jenő.

A hazug gyermek a családban és az iskolában.

(Vége.)

Nézzük tehát, mi lehet a hazugságnak oka és mi által lehet ezen okokat megszüntetni.

1. Leggyakrabban a büntetéstől való félelem birja a gyermeket hazugságra. A hazugság ezen nemével már föntebb bővebben foglalkoztam, és így e helyütt sem pszichologiai, sem paedagogiai fejtegetésekbe nem kell bocsátkoznom. A gyógyítási módot, s mennyiben az általánosság keretébe illik, alább fogom elmondani. Az egyes hazugsági eseteknél csak ott fogok részletekbe bocsátkozni, hol a hazugság indító oka külön eljárást igényel.

2. A gyermek hazugságának oka lehet a hamis becsvágy.

A gyermek tudja, hogy egy jó tettért dicséretet, talán más jutalmat is kap és ez indítja őt arra, hogy valamely eseményt a valóságnak meg nem felelőleg mondja el oly módon, mintha ő neki volna legnagyobb érdeme benne.

Ne ítéljen a tanító az első meghallgatás, után; takarékoskodjék a büntetéssel, de még jobban a jutalmazással. Első dolga ilyen esetben a gyermeket szerénytelenségére figyelmeztetni, mégha az igazat mondja is, azután hallgasson meg több gyermeket és ha ily módon a valóról meggyőződött, intézkedjék belátása szerint.

Természetes, hogy az ilyen kihallgatásokat nem szabad az oktatás ideje alatt végezni.

3. Hazudhatik a gyermek élénk képzelődő tehetsége következtében.

A gyermek látott vagy hallott valamit, a mi nagy benyomást tett rá. Fantáziája messze eltávozik a valótól: csak fél szemmel nézi a tárgyakat, csak fél füllel hallgat a beszédre, a többit élénk képzelődő tehetsége segítségével kifesti magának. Innen van, hogy a legegyszerűbb eset kihozza sodrából; kipirult arczzal, lihegő kebelrel beszél el olyan eseményeket, melyeknek talán a tizedrészük sem igaz. A gyermek, arról, a mit mond, szentül meg van győződve. Képzelésének szüleményét érzékei által nyert benyomásaival annyira összekeveri, hogy mit látott vagy mit hallott.

Nagy hibát követne el a tanító, ha a gyermeket ilyen hazugságért megbüntetné. Sértené a gyermek igazságérzetét, keserítené őt, mert hisz a gyermek azt hiszi, hogy igazat mond. A tanító volna az ilyen esetben az igazságtalan és a gyermek gyűlölné őt.

Hallgassunk csak meg egy gyermeket mint beszél egy tüzeset, egy verekedés, — vagy más izgalmas jelenetről. Hiszen még a felnőttek is megbotlanak képzelődő tehetségük következtében: elég, ha itt csak a kísértekről való hitet említeni.

A tudomány újabb időben kiderítette, hogy a tulságosan felidézett képzelődés következtében egy képzelt benyomás külső nyomai is láthatók a testen. A vallási rajongás számos példát szolgáltat eme tényhez. Igen gyakran olvashatunk u. n. csodaszüzekről, kiknek homlokán a töviskoszoru nyomai láthatók, sőt némelyiknél még egy vérző sebet is találhatunk oldalán. Ilyeneket csodákként emlegetnek, holott nem egyebek a tulságzott fantázia működésénél.

4. Hazudhatik a gyermek szokásból. Némely szülők kedvüket lelik abban, hogy a gyermeket megtréfálják: a legkomolyabb arccsal mondanak a gyermeknek hazugságokat, és ha ez utóbbi elhiszi vagy tán elpityeredik, akkor azzal csitítják, hogy „hisz nem igaz” — „csak úgy mondtam” — „csak tréfáltam”.

Ha a szülők ezt többször teszik, a gyermek utánozza szülőit és szintén hazudik, ha nem sül ki a hazugság, akkor a gyermek azt a saját javára használja fel; ha kislát, akkor sem kell félnie, van már fegyvere, melylyel védekezik: „csak tréfáltam.”

Ez is egyike azon apró dolgoknak, melyeknek a családban fontosságot nem tulajdonítanak, és mégis sok baj kútforrását képezik.

5. A nevelés által elsajátított tulajdonságokon és ismereteken kívül vannak az embernek még veleszületett érzelmei és hajlamai is, melyeknek birtokába öröklés útján jut, heves vérmérséklet, iszákosság, idegesség . . . . . stb. valamint a hazugság iránti hajlam is a szülőktől öröklhetők. Ez azon hazugsági esetekhez tartozik, mely külön pszichologiai indító-okokkal nem bír és így az általánosság keretébe illik.

6. A hazugság oka lehet tudatlanság. Mikor a gyermek a fejlődés azon korában áll, hogy beszélni kezd, akkor kedvét leli ezen új művészet gyakorlásában és folyton beszél. Még nem tudja megkülönböztetni az igazat a hazugságtól. A tudatlanságból származó hazugságokat a gyermek fejlődésének későbbi korában tévedésnek nevezzük. Ilyen esetekben nem szabad a gyermek fejére kimondani azt az ítéletet: hazudsz, hanem fel kell őt világosítani. Egyáltalában őrizkedjék úgy a szülő, mint a tanító a „hazudsz” szó kimondásától.

7. Ha egy házban két különböző koru gyermek van, az idősebbik rendszerint uralkodni szeret a fiatalabbik fölött vagy legalább némi tekintélyt szeretne magának biztosítani a fiatalabbik fölött és e célból némelykor hazugsággal is él. Meg akarja mutatni a fiatalabbiknak, hogy mennyivel többet tud nálánál és valótlán dolgokat beszél, mintha azokat a tanítótól hallotta volna és így ezen tekintélyvel némitja el a fiatalabbik ellenvetéseit. A dolog természetéből kiténik hogy ezen baj elhárítására már a felügyelet is elégséges, mert egy felnőtt jelenlétében nem mer ilyen dolgokat elmondani.

8. A hazugságnak oka igen gyakran a gyenge testalkat. A gyengélkedő gyermek sokkal gyakrabban hazudik, mint az izmos, egészséges gyermek.

Ujabb időben gyakran hangsúlyoztatott az egészségtan tanításának fontossága. Kétségen kívül igen fontos az egészségtan ismerete a szülőkre nézve is, hogy tudják, mikép nevelhetnek egészséges gyermeket. Amde van az egészségtannak két igen fontos fejezete: a ruházatról és a táplálkozásról, melyeknek ismerete a boldog tudatlanságban élő szülőnek igen sok keserűséget okozhat. A szülők az egészségtan ismeretének következtében igen jól tudják, hogy gyermeküknek mily ruházatra és milyen táplálékra volna szüksége, hogy egészségben maradjon, de mit tegyenek, ha azokat megszerezni anyagi helyzetük nem engedi?

A megszozás és az edzés következtében némely gyermek az egészségtan eme két, a zsebbe is vágó fejezetét teljesen mellőzheti.

Egyenesen az egészségtan szabályai ellen van pl. hogy a gyermek

november, deczember hónapokban meztláb járjon. Sok gyermek azért mégis kénytelen így járni és — — egészséges marad, míg az elkényeztetett uri gyermek, ha a fűtött szobában két lépést tesz meztláb, már meghűti magát.

Szoktatni kell a gyermeket és a szoktatás főczélja mindig az legyen, hogy — mint Rousseau mondja — a gyermeknek semmi szokása se legyen. Birjon hideget és meleget egyenlőképen elviselni; kemény padlón, mint puha párnák között aludni; jó és rossz táplálék mellett megélnie a nélkül, hogy ez a változás valamiképen egészségét vagy kedélyállapotát befolyásolja. A szülők ne kényeztessék el gyermeküket, és a hazugságnak ez az oka is meg fog szünni.

9. Lehetnek — végre — a hazugságnak némelykor nemes indító okai is: ha a gyermek pl. tulszerénységből hazudik; vagy, — ha egy megfélemlést szándékozik valaki számára előkészíteni; vagy — a mi igen ritkán történik — magára vall olyan bűnös cselekvést, melyet nem követett el.

Ezek volnának azok az okok, melyek a gyermeket úgy a szülői házban, mint az iskolában hazugságra indítják.

Azt mindenki elismeri, hogy a hazugság megvetendő, csak az a baj, hogy a gyermek hazugságaira nem fordítanak elegendő figyelmet és sok apró hazugságnak, — minthogy pillanatnyi fontossággal nem bírnak — káros befolyást nem tulajdonítanak.

A szülői házban folytonos figyelem mellett lehet a gyermeket a hazugság bűnétől távol tartani. Nem mondok, hogy ez nem kerül fáradságba, de ezen fáradság elenyészőleg kicsiny azon eredménnyel szemben, melyet elérni lehet. A fáradozásnak szebb jutalmát nem is kívánhatják, mint ha örömmel tapasztalják, hogy gyermekük szavában soha sem kell kételkedniük; ha azon tudat boldogítja őket, hogy maguknak egy erényes gyermeket, a hazának egy jóra való honpolgárt és a társadalomnak egy igaz embert neveltek. Mindez csak egy kis figyelembe kerül.

Ha az anya a gyermek első nevelését műveletlen, sokszor erkölcs-telen dajkákra bizza, úgy később, midőn látja, hogy a gyermek nem a helyes úton jár, már szeretne a gyermekkel foglalkozni; de az ilyenkor már nagy fáradságba és sok keserűségbe kerül.

Nem eléggé hangsúlyozhatom, hogy mennyire szükséges az anyai szem a gyermek neveléshez. Ha a gyermek egy kis hazugságot mond, legyen az bármily ártatlan természetű, azonnal mutassuk meg a gyermeknek, hogy a hazugságot észrevettük; mert, ha a gyermek azt gondolja, hogy rábirt bennünket szedni, máskor is megpróbálja.

A kis gyermek feje nem képes olyan hazugságokat kigondolni, melyeknek nyomára nem lehetne jönni; és ha ismételten azonnal megmutatjuk, hogy a hazugságot észrevettük, úgy a gyermek lassankint beleszokik abba, hogy a szülők mindig kitalálják az igazat és minthogy így a hazugsággal nem fog célt érni, egészen abban hagyja.

Az iskolában a tanítóra száll a szülők kötelezettségének egy része. A tanító legyen egyszersmind nevelő is. Itt a fődolog a tanító példája. A tanító sem az iskolában, sem az iskolán kívül ne szóljon és ne tegyen olyat, a mi az „igaz” fogalommal meg nem egyezik. Szoktassa a gyermeket ahhoz, hogy az ő szava a gyermek előtt szentírás legyen, melyhez semmi kétség sem fér. Tartózkodjék a tanító minden túlzástól és legyen

ment minden hiúságtól és tudákosságtól, mely tulajdonok a tanítót gyakran arra bírják, hogy a gyermekek előtt hazudjék.

A hazudó gyermek megjavítására legszívesebben ajánlják a jutalmazást és a büntetést. Ezekre nézve az én szerény véleményem az, hogy az igazszólást jutalmazni nem szabad, még a hazugságtól való elszoktatás czéljából sem. Nem szabad a gyermeket arra szoktatni, hogy jutalmat várjon olyasmért, a mit másképp cselekedni nem is szabad. A dicséretnek és másnemű jutalmazásnak serkentő hatása legyen és ezt egy mese által is el lehet érni.

A büntetésnél a tanítónak — mint már fent említettem — igen óvatosnak kell lennie, nehogy ott büntessen, hol a büntetésnek nincs helye. Kutassa a tanító mindenekelőtt az okot, mely a gyermeket hazugságra bírta és e szerint járjon el.

Hogy mily büntetési fokozatot használjon a tanító, az már az általános paedagogiába tartozik és ezen dolgozat keretébe nem fér. A fődolog az, hogy a tanító lelkiismeretes és igazságszerető legyen.

Schichtancz Ármin.

I R O D A L O M.

— Megjelent: a „**Nevelés**“ című paedagogiai folyóirat II. évfolyamának 3. száma. Szerkeszti: Peres Sándor; társszerkesztők: Ember János, Hitter Ferencz. Tartalma: Házi nevelők (nevelőnők) és a szülők. Barna Pál. — A kedély neveléséről Léderec Abrahám. — Az orsz. közoktatási tanács. Ujfaluassy Sándor. — A gyakorlati tanítás megbirálásának szempontjai. Päd. Bl. után — Vegyes közlemények. E kiténő folyóirat előfizetési ára egész évre 3 frt. A kartársak pártolásába a legmelegebben ajánljuk.

— „**Jelentés a tanítóképzésről és a tanítókról.**“ A magyar országgyűlés közoktatási bizottságának előterjesztette: Dániel Márton, országgyűlési képviselő. Budapest, 1889. — A 76 lapra terjedő és érdekes munkát, a mint terünk engedi, ismertetni fogjuk.

— A „**Magyarországi Központi Fröbel-Nőegylet**“ számadó jelentése az 1888. évre. Huszadik évfolyam. Ez a házagpótló egyesület, mely egy képezdét és öt gyermek-kertet tart fenn, kiváló szolgálatokat tesz a nemzet népnevelés ügyének. Elnöke Batthyány-Strattmann herczegné, alelnöke Rosenzweig-Saphir Sarolta, igazgatója Péterfy Sándor. A képezde két évfolyamból áll; a növendékek száma 55. Hogy mennyire felel meg az itt nyert kiképzetés az igényeknek, bizonyítja azon tény, hogy az oklevelet nyert növendékek nemcsak előkelő házak-bau, hanem községi és állami gyermek-kertekben is kaptak alkalmazást. Az intézet nemrég gróf Csáky Albin miniszter, Berzeviczy Albert és Gönczy Pál államtitkárok látogatották meg s legnagyobb meglegedésöknek adtak kifejezést.

— Komócsy József jeles költőnk, a tanítók igaz barátjának lapjait, a „**Hirmondó**“ és „**Munka után**“ című politikai, gazdasági és ismeretterjesztő néplapokat, pártolás és terjesztés végett kartársainknak a legmelegebben ajánljuk. Röviden, világosan és ritka megnyerő modorban értesíti az ország és a külföld állapotáról az olvasókat. A két lap ára oly csekély, hogy a legszerényebb viszonyok között élő polgár is járthatja. A kettőnek egész évi ára 4 frt, mely a laptulajdonos szerkesztő Komócsy József nevére, Budapest, VI. ker. Andrassy-út 100 sz. a. küldendő.

VEGYESEK.

— **Előfizetők** közül azokat, a kiknek előzetésük mult hó végével lejárt, tisztelettel kérjük, hogy azt megújítani, illetve újabb megrendeléseiket mielőbb megtenni szíveskedjenek. Előfizetési díj: negyed évre 1 frt, fél évre 2 frt, háromnegyed évre 3 frt, mely a kiadó-hivatalba: Budapest, IV. ker. papnövelde-utca 8. sz. a. küldendő. Lapunk minél szélesebb körben való terjesztését is kérjük.

— **Az egyetemes tanító-gyűlés** tárgyában a végrehajtó-bizottság közp. választmányának mult hó 23-án hozott határozata nagyon türelmetlenné tette a „Néptanoda“ jeles szerkesztőjét, tisztelt Schneider István barátunkat. Kiméletlenül támadja meg a központi választmányt s azt írja, hogy „a tanítószög közöshajával szemben, minden jog és alap nélkül“ határozott. Gunyolódik is egy kicsit a „valami végrehajtó-bizottság“ felett s gyermekeinek mondja érvelését. Távolságunk, hogy éppen egy szabadelvű lappal, mely hozzánk legközelebb áll, polémiát kezdünk; érthetetlen volna az is, hogy egyik legjobb barátunkkal, kit az ország tanítószöge is régóta méltán tisztelt és becsül, czivódásba keveredjünk: mégis kötelességünk annyit kijelenteni, hogy a IV. egyetemes tanító-gyűlés tartásának idejét illetőleg Magyarország tanítószögének közöshajára hivatkozni talán kockázatos dolog, a mennyiben az ország tanítószögének csak egy elenyészőleg csekély része nyilatkozott ebben a kérdésben — eddigelé! Pedig a „Néptanoda“ három, a „Néptanoda“ két hónap óta majdnem minden számban közölt lelkesítő cikkeket, s az eredmény mégis csak az, hogy mindössze 9, mai napig csak 11, tanító-egylet nyilatkozott meg s nyilatkozott az egyetemes tanító-gyűlés kérdésében: a hazai szaklapok többsége pedig még csak egy sorral sem említette fel, hogy két tanügyi lap, melyekhez a „Nevelés“ és a „Protestans Néptanító“ is csatlakozott, országos ügyet tárgyal. Így állván a dolog, hivatkozhatunk-e közöshajra? Senki sem óhajtott és óhajta inkább, mint e lap szerkesztője (ki az „úgynevezett“ végrehajtó-bizottságnak is elnöke), hogy egyetemes tanító-gyűlés legyen s ebben az évben tartassék az meg; lapunk minden számban, sőt a Néptanodában is kifejezést adtunk ebbeli óhajunknak; szóval is mindíg s mindenütt ezt hangoztattuk: mégis be kell vallanunk, hogy a végrehajtó-bizottság nem cselekedett elhamarkodva, nem határozott helytelenül, nem intézkedhetett másképp, mert nem hivatkozott az ország tanítószögének „közöshajára.“ Pedig a multban szerzett keserű tapasztalatok árán, azokon okulva, csak a „közöshajra“ való hivatkozással hívhatta volna össze az egyetemes tanító-gyűlést. „Közöshaj“ nyilvánításának hiányában nem járhatott el másképp a központi választmány, mint a hogyan eljárt, ha nem akarta kockáztatni a IV. egyetemes tanító-gyűlés sikerét, és nem akarta megtámadtatásoknak kitenni önmagát is. A ki György Aladár lapunk mult számában közölt cikkét figyelmére méltatja, igen sokat talál abban, a mi megérdemli, hogy gondolkozzék azokon s csak azután mondjon kárhózzátó ítéletet a központi választmány határozata felett, ha lelkiismerete azt sugalja.

— **György Aladár** úrtól vettük a következő sorokat: „Tisztelt szerkesztő ur! Legutóbbi cikkemhez tett szerkesztői megjegyzésére, hogy a következőt le-
ség vádja rajtam ne száradjon, kérem azt az ellen-észrevételemet felemlíteni, hogy a „Népn. Lapja“ f. évi első számában közölt cikkemben egyetlen szóval sem volt megemlítve az, hogy az egyetemes tanító-gyűlés mikor tartassék. Most proponálok ugyan a jövő évet, mert hiszem, hogy addig előkészülhetünk, különösen ha a magyar tanítók közül minél többen munkálkodnak a tanító-egyletekben s a napi-sajtóban. Mindenekelőtt kérem a tanítókat, hogy a napisajtónak tudósításokat minél gyakrabban küldjenek. Tisztelettel Budapest, 1889. márcz. 30. **György Aladár.**
— (Színtén beismerjük, hogy György Aladár cikkére vonatkozó megjegyzésünk nem volt eléggé világos. Lapunk f. é. 1-ső számában közölt szép cikkét újabban is olvasván, látjuk, hogy abban nem tett említést arról, hogy mikor tartassék

egyed. tanító-gyűlés. Mi vettük fel ezt a kérdést a Gy. A. cikkére tett megjegyzésünkben s felhívtuk az ország tanító-egyesületeit: nyilatkozzanak, mikor kívánják az egyetemes tanító gyűlést megtartani? Az eddig tett nyilatkozatok, Király Károlynak szintén lapunk ez évi 1-ső számában megjelent lelkes felhívásán kívül, erre az általunk tett felszólításra történtek. Szerk.)

— **Le roi est morte, viv le roi!** Csak nemrég adtunk kifejezést azon csapásnak, mely a Budapest krisztinavárosi iskolaszéket s az alatta álló tantestületeket szeretett elnökük elhalálózása által érte. Tetszett a mindenek alkotójának a buzgó elnököt kiszólitani az élők sorából, de gondoskodott utódról is az elhunyt fiának Dr. Babarczy Schwartzert Ottó, egyetemi m. tanárnak személyében. A nevezett fővárosi iskolaszék e hó 14-én tartott gyűlésén őt választotta meg egyhangúlag elnökévé. Vezette az iskolaszéket e választásában egyrészt a pietás, de vezette egyttal az a gondolat, az a vágy: a tantestületek s az iskolaszék vezetését oly emberre bízni, kinek eddigi szereplése, függetlensége s tudománya teljes garanciát nyújt arra, hogy az előde által megkezdett úton fog tovább haladni s tevékeny részt fog kérni magának a népnevelés előbbre vitelének fáradságos munkájából. Érdekesnek tartjuk néhány passust idézni azon válaszból, melyet a tantestületek üdvözlése alkalmával ezeknek adott. „... Azért kérem önöket, tisztelt Tantestület! legyenek segítségemre szeretett atyám törekvéseinek megvalósításában. Tudjuk mindannyian, mily főelvek szerint kívánt ő haladni. Nemcsak tanítani a növendékeket, de nevelni egyttal; vallás-erkölcsös nevelésben részesíteni őket s mindenek fölött derék, jóra való hazafiakat képezni belőlük! Ez volt az ő ideálja! Ebben segítsenek engem! Legyenek egymás irányában bizalommal s barátsággal; de ajánlkozozanak meg bizalmukkal s barátságukkal engem is. S én is e szobában, hol felejtethetlen jó atyám ravatala állott, esküszöm: hogy az iskola javát s az önök érdekeit mindenkor és mindenütt lelkem teljes hevével, minden tehetséggel támogatni fogom.“ Az új elnök működése igen kedvező auspiciumok mellett indult meg. Elhunyt atya emlékére s nevére ugyanis 1000 frtos alapítványt tett a szegény iskolás gyermekek felruházására; a mi azonban még kiválóbbá teszi ezen alapítványát, az az alapítónak azon ígérete, hogy ezen 1000 frtnak évi kamatját évenként — élete fogytáig — száz forintba kiegészíteni kötelezte magát. Adja Isten, hogy minél tovább leheszen azon szép tiszttségben, melyre polgártársai bizalma emelte!

— **„A fővárosi tanítók javadalmozása“** című és Soltész Kálmán kartársunk által irt cikkre tett megjegyzéseink folytán nevezett kartársunktól választ kaptunk, melyben — a többi közt — ezeket írja: „A mi megjegyzéseket a tek. Szerk. úr a tanítónőkre nézve tett, azok mind igazak és vonatkoznak a nőtlen tanítókra is. Ugyanezért, nehogy elfogulnak láttassam, avagy, a mit épen nem szeretnék, a tanítónők ellenségének tartassam: kötelességemnek ismerem kijelentem, hogy belátva azt, miszerint csupán a férfi tanítók fizetésének emelését kérnünk, a Bud. Tan. Igazgató tanácsa, mint ilyen, nem járhat el egyoldalulag; de nem is hiszszük, nincs is reményünk ily irányu mozgalomtól üdvös, sikeres eredményeket várni; ennél fogva sietek kijelenteni, hogy csekélységemnek nincs oka irigyelni, avagy panaszkodni a felett, ha eddigi fizetésünk egyenlősége továbbra is megmarad.“

— **Paedagogiai estélyek** rendezésén fáradozik a „Népnevelők Budapesti Egyesülete.“ Az e végből kiküldött bizottság a mult szombaton Ó-Budán gyűlésezett az ottani előkelőségekkel s abban történt megállapodás, hogy az első felolvasó estély e hó 27-én fog megtartani. Felolvasók lesznek: Komócsy József, Szarvasné Herrer Paula és Gondöcs István. Az értekezlet után társas-vacsora volt az ó-budai „Korona“ vendéglőben, hol pestiek és ó-budaik mintegy 70-en jelentek meg. Rendkívül élénk s kedves multság volt ez, melynek központja Végh János és Komócsy József urak voltak. Gyönyörű szónoklataikat viharos éljenzés és taps követte. Ezeken kívül felköszöntöket mondtak még: Péterfy Sándor, Radány Dezső, Minke Béla, dr. Tatay Adolf, Lakits Vendel, Somlyay József, Zboray Béla, Kugler József és Hortobágyi Antal.

— **A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr** ö nagyméltósága 1888. 54,140 sz. a. kelt magas rendelete folytán kegyeskedett a „Kalotaszegi Varrottas-Album (Régi magyar himzésminták gyűjteménye)“ cz. vállalat segélyezésére 500 fírt engedélyezni, egyttal kilátásba helyezte, hogy, mint „a nőiparoktatás előmozdítására s főleg ipartanítónók képzésénél felhasználandó taneszközt“ a II. füzet megjelenése alkalmával az érdekelt iskoláknak ajánlani fogja. A K. V. Albumot szerkesztik Pentsy József és Szentgyörgyi Lajos, Bánffy-Hunyadon. Megjelenik havonként, összesen 20 füzetben, egy-egy füzet ára 60 kr. Megrendelhetni a szerkesztők bármelyikénél. A III. füzet nyomdában van. — Bánffy-Hunyadon, 1889. márcz 19.

— **Megrendítő csapás** érte Bálint Mihály czeplédi ügytársunkat. Gyula nevű 15 éves fia, ki Győrött kereskedő tanuló volt, f. é. márczius hó 20-án déli 12—1 óra között véletlen baleset folytán a Duna hullámaiban lelte halálát. A mélyen megszorodott jó szülők fájdalmát még inkább növeli, hogy a szelíd természetű, kedves, jó fiú holttestét a legkiterjedtebb kutatás daczára sem sikerült eddig megtalálni. Szinte elképzelhetetlen az a kínos fájdalom, mely a kedves gyermek ily szomorú elvesztése miatt a jó szülők szívét marezangolja. Találjanak Isten bölcs akaratán kívül némi vigasztalást abban, hogy fájdalmaikban Magyarország néptanításágának czerei osztoznak s mind azok, kik a szeretetre méltó családnak, az országszerte tisztelt s nagybecsült családfőnek igaz hivei. Az irgalom istene adjon gyógyító balszámot megsebzett szíveikre s leljenek vigaszt, véghetetlen sok örömet élő gyermekeikben!

— **Halálozás.** Petz Adolf nyug. királyi törvényszéki bíró, Vargyas Endre veszpréni megyei tanfelügyelő apósa, mult hó 29-én, életének 71. évében elhunyt Győrött. Két fő hazafi, példás családapa volt, ki gyermekeit gondosan nevelte: két leányát tanítónővé képezette ki, egyik fia Győr város tisztí főorvosa, a másik főmérnök lett. Neje, Pott y o n d y Anália, Deák Ferencnek unokahuga, a legműveltebb honleányok egyike, kinek e sorok írója is, mint a Petz-család gyermekeinek nevelője, sokat köszönhet. Aldott legyen az elköltözött emlékezete!

Szerkesztői üzenetek.

G. D. **Mehádia.** Ne higgye, hogy az a nagy mondás a képviselőházban mi reánk, tanítókra is értetett volna. Kértünk mi már; de a felelet mindig az volt: „nincs pénz!“ A népnevelés emelkedésével tudnak kérkedni; de azt nem ismerik el, hogy abban a tapasztalható emelkedésben talán nekünk, néptanítóknak is van egy kis érdemünk. Igaz, hogy „az iskola a közjónak, közérkölesiségnek ébresztője és ápolója“; de azért az iskola lelkét, a tanítót, csak frázisokkal fizetgetik. S még az ilyen szellemi táplálékot is vékonyan adják, s többnyire akkor, ha maguknak használnak vele. — S. I. **M. Sziget.** A szegény tanulókat segítő egyesületek, még ha „állér-egylet“, „rongyos-egylet“-nek hívják is, nem igen bírnak zöldágra vergődni; a közönség nem mindenütt viseltetik irántuk bizalommal. Sokon állhumanizmust látnak abban, s nem ok nélkül. Annyi bizonyos, hogy sokszor túlságba viszik a segélyezésnek ezt a módját. Egyébként a kinek e tekintetben más a hite, mint a miénk, legyen vele boldog! Mi ne háborgassuk. — B. M. **Czepléd.** Az a nemes lélek és igazi vallásos érület, melyek — egyéb jótulajdonságaid mellett — egyik legfőbb ékességedet képezik, adjon erőt a sorstól reád mért irtóztató csapás elviselésére. Hübner János czeplédi kartársad egyetlen fia a Balaton hullámaiban, a te gyermekek a Dunában lelte halálát. Miként amannak fájdalma enyhült, a te atyai szíveden ejtett sebre is küld gyógyító balszámot az Isten. Fővárosunkban is nagy számmal létező tisztelőid és barátaid őszinte részvétüket küldik. — K. P. **Nagy-Kanizsa.** Leveleidet megkaptam, ügyvedben eljárók legközelebb s levelet írok. Üdvözöllek.

XXIV. évfolyam. 14. szám.

Budapest, 1889. ápril 6.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

LAKITS VENDEL.

KIADÓ:

MÉHNER VILMOS.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz (Budapest, VI. kerület, Ersek-utca 4. sz.); előfizetési pénzek, reclamációk és hirdetések a kiadóhoz (Budapest, IV. kerület, Papnövelde-utca 8. sz.) küldendők.

BUDAPEST,

MÉHNER VILMOS KIADÁSA.

1889.

TARTALOM.

Felhívás a hazai tanító-egyesületek- és tanító-testületekhez. — **Lakits** Vendel, elnök; **Somlyay** József, titkár.

Van-e valami keresni valójok a katolikus tanítóknak az egyetemes tanítógyűlésen? — **Száva** János.

Néhány szó a legújabb mozgalmakhoz. — **Keleti**.

Társadalom és iskola. — **Kriek** Jenő.

A hazug gyermek a családban és az iskolában. (Vége.) — **Schichtancz** Armin.

Irodalom.

Vegyesek.

Szerkesztői üzenetek.

Hirdetések.

Hirdetések.

„101 iskola-ének“

az elemi iskolai növendékek számára.

A két füzetből álló gyűjteménynek „dalkönyve“ azok kezébe való, kik kóta szerint tanítják az éneket az elemi iskolában. Ára e füzetnek 60 kr.

A másik füzet, a „szövegkönyv“ ára 10 kr., tartalmaz válogatott szívemelő, hazafiúi stb. versecskéket, valamint az elemi iskolákban leginkább használt dallamok szövegét. A szöveg mind a két füzetben egyenlő.

Kapható: Wehner Gyula Józsi, főv. igazg. tanítónál, Budapest, IV. ker. gróf Károlyi-utca 8. sz.

■ A boríték 3. és 4. oldal tartalma, Méhner Vilmos kiadóhivatalában megjelent és engedélyezett tankönyvek tekintetében a tanító urak és az iskola hatóságok figyelmébe ajánlatik. ■